

Streszczenie

Od kilkunastu lat w dyskursie edukacyjnym można zaobserwować stałą obecność kategorii emocji, które stanowią się nie tylko istotny dla wychowania i edukacji kontekst pedagogiczny, ale również są ważnym aspektem kształtowania pozytywnych postaw czytelniczych. Tematem niniejszej pracy są emocje i ich znaczenie w codzienności biblioteki szkolnej – rozumianej jako miejsce, w którym prowadzona jest nieustanna socjalizacja czytelnicza wtórna. Emocje doświadczane przez uczniów i nauczycieli w tej przestrzeni są traktowane jako podstawowy czynnik, mający znaczenie dla postrzegania tego miejsca oraz wpływający na przebieg procesu kształtowania postaw czytelniczych.

Przyjmując koncepcje z zakresu socjologii emocji, argumentuję, że w biblioteka szkolna jest tytułową przestrzenią ramowania, odczuwania i wyrażania emocji, a jednocześnie areną wielu społecznych interakcji w wyniku, rządzonych przez reguły kultury emocjonalnej. Z tego powodu właśnie to pojęcie konceptualizowane – za Arlie Russell Hochschild, Ervingiem Goffmanem oraz Stevenem Gordonem – jako zbiór reguł społecznie utrwalonych reguł, przepisów emocjonalnego pełnienia ról oraz nabywanych w określonych sytuacjach doświadczeń stanowi ramy teoretycznej dyskusji. W prezentowanej dysertacji podjęłam próbę szerokiego opisu tej kultury, wykorzystując trzy poziomowy model kultury organizacji Edgara Scheina (założenia, normy i wartości, artefakty). Skupiłam się przede wszystkim na przedstawieniu warstwy emocjonalnych artefaktów językowych, behawioralnych oraz fizycznych, ponieważ zgodnie z założeniami teoretycznymi, to w nich najpełniej uwidacznia się kultura emocjonalna miejsca oraz będące jej przejawami klimat emocjonalny w percepcji uczniów i praca emocjonalna wykonywana przez nauczyciela. Założyłam, że klimat biblioteki szkolnej pojmowany jako kolektywne zjawisko, które obejmuje emocjonalne doświadczenia wspólnie podzielane przez członków grupy (czytelników) ma związek z postawami czytelniczymi (definiowanymi według strukturalnego modelu jako zachowania, przekonania i emocje) oraz z pracą emocjonalną konceptualizowaną jako emocjonalne zaangażowanie pełnione zawodowe obowiązki wykonywane według reguł kultury emocjonalnej obowiązującej w społeczności na poziomie płytkim i głębokim.

Ze względu na charakter badanych faktów i zjawisk pedagogicznych oraz na cel badań, który obejmuje zarówno diagnozę postaw czytelniczych uczniów, klimatu emocjonalnego placówki oraz pracę nauczycieli, jak i próbę opisanie i zrozumienia kultury emocjonalnej badanych placówek, zdecydowałam o zastosowaniu w procedurze empirycznej triangulacji etapów i metod badawczych. W zastosowanej metodologii ilościowej w tej pracy posłużyłam się własnymi skonstruowanymi modeli klimatu emocjonalnego i postaw czytelniczych

narzędziami badawczymi: Kwestionariusz Klimatu Emocjonalnego Biblioteki Szkolnej oraz Testem Postaw Czytelniczych, a ich dokładność i spójność potwierdziłam statystycznie w programie JASP. Do zbadania pracy emocjonalnej posłużyłam się narzędziem Marii Finogenow, Moniki Wróbel, Justyny Mróz Skala Płytkiej i Głębokiej Pracy Emocjonalnej (SPGPE). Na podstawie wyników badania ilościowego zweryfikowałam m.in. związek pomiędzy postawami czytelniczymi uczniów i ich percepcją klimatu oraz związek między pracą emocjonalną nauczyciela a klimatem emocjonalnym odczuwanym przez uczniów.

Na drugim – jakościowym – jakościowym etapie podjęłam próbę opisu artefaktów kultury emocjonalnej oraz codzienności biblioteki widzianej oczami uczniów i nauczycieli. Doświadczenia emocjonalne uczniów i nauczycieli w bibliotece opisałam na podstawie wywiadów skoncentrowanych na problemie z nauczycielami oraz pisemnych wywiadów jakościowych z uczniami. Przeprowadziłam również analizę treści dokumentów: regulaminów bibliotek szkolnych oraz statutów w części dotyczącej funkcjonowania biblioteki.

Uzyskane wyniki wskazują na kluczowe obszary dla budowania pozytywnego klimatu emocjonalnego biblioteki, kształtowania pozytywnych postaw czytelniczych i pokazują znaczenie emocji w codzienności biblioteki. Podstawowym celem funkcjonowania biblioteki szkolnej powinno być doświadczanie przez uczniów radości z możliwości obcowania z książką. Mam nadzieję, że moja praca wzbudzi zarówno ciekawość nauczycieli-praktyków, jak i pedagogów, zainteresowanych kulturą szkoły.